

УКРАЇНСЬКИЙ
ІНСТИТУТ
//ШКНИГИ

Річний звіт 2021

Ключові показники розвитку книжкового ринку в 2021 році

За 2021 рік обсяг офіційного імпорту становив 5,23 млн дол США або 1114 тонн

Сукупний наклад — **28 638,1** тис. примірників (Книжкова палата)

кількість перекладів — понад **1000** за період 1998-2021,

з них понад **135** — у 2021 р.,

в т.ч. за програмою підтримки перекладів Translate Ukraine — **63**

ЗМІСТ

Управління УІК	4
Звернення Олександри Коваль	5
Наглядова рада	7
Команда УІК	8
Взаємодія з експертними радами	10
Стратегія УІК	11
Підтримка книговидання	12
Міжнародна діяльність	17
Дослідження	22
Промоція читання	27
Цифрова трансформація	35
Фінансовий звіт	38
План — 2022	40

Управління УІК

Український інститут книги –

державна установа при Міністерстві культури та інформаційної політики України, заснована 2016 року і покликана формувати державну політику у книжковій галузі, провадити промоцію книгочитання в Україні, підтримувати книговидавничу справу, стимулювати перекладацьку діяльність, популяризувати українську літературу за кордоном.

Робимо все, аби ви читали!

Звернення Олександри Коваль

Підсумовуючи 2021-й, п'ятий від заснування Українського інституту книги, третій від мого призначення директоркою, другий — пандемії та восьмий рік російсько-української війни, хочу наголосити на наших перемогах.

Ми четвертий рік поспіль поповнюємо фонди публічних бібліотек. Цього року до 616 бібліотек були закуплені й доставлені понад 331 тисяча найкращих книжок українською мовою, причому вперше кількість видань українських авторів перевищила кількість перекладів. Це свідчить про зростання зацікавленості читачів творами українських авторів, а отже і про збільшення їх майстерності та конкурентоздатності.

Ми допомагаємо друкувати нові книжки. Завдяки підтримці УІК видано і доставлено в бібліотеки Повне академічне зібрання творів Лесі Українки у 14 томах, 106 назв книг до 30-річчя Незалежності України, 20 тисяч примірників книги про інклюзію і безбар'єрність для дітей молодшого шкільного віку. А інтерес до видання Лесі Українки був такий, що опубліковане у відкритому доступі видання переглянули понад 40 тисяч разів!

Ми розповідаємо світові про українську літературу і перекладаємо українських авторів іноземними мовами. Другий рік поспіль була втілена програма підтримки перекладів Translate Ukraine, в ході якої було підтримано переклади і видання 63 книжок, що на 10 більше, ніж минулого року. Попри ускладнені умови участі у світових книжкових подіях, УІК представив Україну на Болонському ярмарку дитячої книги та Франкфуртському книжковому ярмарку в онлайн-форматі та ініціював дискусію щодо створення зовнішнього канону української літератури.

Ми досліджуємо книжковий ринок і популяризуємо читання. Рейтинг «30 знакових книжок нашої Незалежності» став знаковою подією року: його сформували понад 35 тисяч читачів, які обрали найбільш важливі для них книжки періоду Незалежності. Цього ж року ми вперше провели Національний тиждень читання — і він заповідається на видатну подію, яка залучатиме дедалі більшу аудиторію. Разом з Британською радою УІК провів перше в Україні незалежне дослідження видавничої галузі, яке ми здійснили із залученням зовнішньої експертизи на базі досвіду гравців українського видавничого ринку. Крім того, ми створили та видали дослідження-путівник “Український книжковий ринок: перспективи та можливості”, який допоможе українським видавцям представити себе на міжнародному ринку.

Ми в УІК втілюємо наші проекти, відповідно до затвердженого плану, і навіть більше — заради розвитку книжкової галузі в Україні і поширення української книжки. Зокрема, ми зробили вагомий внесок у розробку Стратегії розвитку читання 2021-25, до законопроекту № 6287 про субсидії для книгарень.

Окремо хочу звернути увагу на придбання книжок через Е-підтримку. Впевнена, що саме завдяки наполяганням УІК впровадити сертифікати для придбання книг певними категоріями населення (внесено до закону про державну підтримку книговидавництва і книгорозповсюдження в червні 2020 р.) була створена і впроваджена Е-підтримка, за допомогою якої українці вже витратили понад 1 млрд грн на книжки!

Безумовно, це перемога, але нам слід рухатися далі і щодня доводити суспільству потребу в книжках і читанні. Саме в цьому полягає місія Інституту, саме задля цього ми працюємо, засмучуємося, коли щось не вдається, і радіємо малим і великим перемогам, радо вітаємо всіх, хто долучається до нас у цій великій справі.

Сердечно дякую своїм колегам з Інституту за щоденну натхненну роботу і шановним членам наглядової ради, які не дають нам схибити.

Експертам, які працюють на громадських засадах, допомагаючи нам здійснювати важливі вибори, та партнерам по проектах.

Шановним народним депутатам, які підтримують наші ініціативи і навіть вимагають більшого, заступникові міністра фінансів Романові Єрмоличеву, який постійно турбується про доцільність наших програм і змушує їх вдосконалювати.

Колегам з Міністерства культури та інформаційної політики, заступниці міністра Ларисі Петасюк, міністрові Олександрові Ткаченку, який завжди надихає дивитися на наші проблеми під іншим кутом і це допомагає знайти рішення.

Усім авторам, перекладачам, літкритикам, рецензентам, ілюстраторам, видавцям, друкарям і книгорозповсюджувачам, бібліотекарям, промоутерам читання — усім, хто творить сенси, тексти і контексти, усім книгоманам, книголюбам і тим, хто ще не знайшов свою книжку. Шукайте, вона обов'язково знайдеться. Читання книжок робить нас щасливішими, допомагає знайти принаймні два виходи з кожної безвихідної ситуації :)

Що далі? А далі буде весна, літо, осінь — і ми знову зробимо все можливе і більше, аби виконати нашу роботу.

Тримаймося разом!

**Директорка
Українського інституту книги
Олександра Коваль**

Наглядова рада УІК

Микола Княжицький

голова Наглядової ради,
народний депутат України

Лариса Денисенко

заступниця голови Наглядової ради,
письменниця, правозахисниця

Андрій Курков

письменник, кіносценарист,
журналіст,
президент PEN Ukraine

Олександр Афонін

президент Української асоціації
видавців
і книгорозповсюджувачів

Тарас Лютий

філософ, письменник,
доцент НаУКМА

Борислав Береза

громадський діяч

Наталія Розколупа

заступниця директора Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого

Олександра Коваль

Директорка
Українського Інституту книги

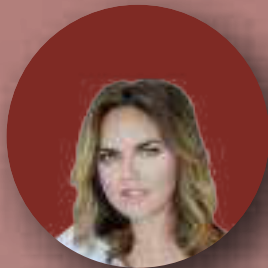
КОМАНДА УІК

(станом на 2021)

Ірина Батуревич

Заступниця директорки

Тетяна Махно

Заступниця директорки

**Степан
Недашківський**

Заступник директорки

Тетяна Попова

Начальниця відділу підтримки
бібліотек та книговидання

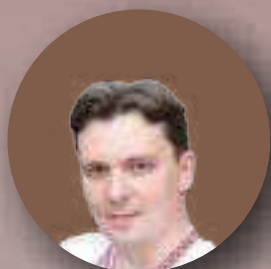
Анастасія Ярошик

Начальниця відділу
промоції читання

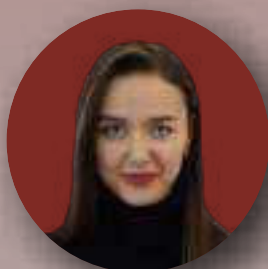
Зоя Шевчук

Начальниця відділу
зв'язків з громадськістю

Сергій Опанасенко

Начальник відділу
цифрової трансформації

Дар'я Шевчук

Начальниця юридичного відділу

Ірина Осадча

Головна бухгалтерка

Олена Біловол

Начальниця відділу
роботи з персоналом

Дарина Степанюк

Начальниця відділу
міжнародної співпраці

Олена Дивнич

Завідувачка сектору організаційної
роботи, планування та діловодства

Підрозділи:

(станом на 2022)

Відділ бухгалтерського обліку та звітності: Віта Бочкарьова, Надія Щериця;

Відділ підтримки бібліотек та книговидання: Тетяна Попова (начальниця), Людмила Івлева, Ірина Власик, Олександр Іванов;

Відділ промоції читання: Анастасія Ярошик (начальниця), Юлія Колісник, Юлія Шевченко, Юрій Марченко;

Відділ міжнародної співпраці: Дарина Степанюк (начальниця), Олена Одинок;

Відділ зв'язків з громадськістю: Зоя Шевчук (начальниця), Ганна Островерха, Ангеліна Боровська, Катерина Котилко, Марина Кривінчук;

Відділ стратегічної роботи та аналітики: Ірина Белкіна (начальниця), Ольга Халмурадова;

Відділ цифрової трансформації: Сергій Опанасенко (начальник), Володимир Брискін;

Планово-економічний відділ: Святослав Гуменюк (начальник), Віта Кравченко;

Юридичний відділ: Дар'я Шевчук (начальниця), Сергій Халупко, Наталія Осіпенко;

Відділ роботи з персоналом: Олена Біловол (начальниця);

Відділ матеріально-технічного забезпечення:

Олександра Новосилецька (заступниця начальника), Тетяна Данільчук, Павло Олексенко, Тетяна Драч;

Сектор організаційної роботи, планування та діловодства: Олена Дивнич (завідувачка)

УІК — постійна база практики для студентів Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка (спеціальність «Журналістика», освітня програма «Видавнича справа та редагування»).

Протягом 2021 року на базі УІК практику пройшли семеро майбутніх бакалаврів, які брали активну участь у роботі більшості профільних підрозділів Інституту.

ВЗАЄМОДІЯ З ЕКСПЕРТНИМИ РАДАМИ

Реалізуючи більшість своїх проєктів і програм, УІК спирається на рішення, пропозиції та висновки, згенеровані експертними радами. Вони створюються для того, аби отримати незалежну, тематичну і змістовну оцінку проєктів, а також забезпечити об'єктивний і компетентний, раціональний і прозорий відбір книжкових видань для поповнення бібліотечних фондів.

Координуючи роботу експертних рад, УІК спирається на чинне законодавство, зокрема на Порядок проведення конкурсного добору експертів державної установи «Український інститут книги», а також на Положення про конкурсну комісію з добору експертів до експертних рад державної установи «Український інститут книги», Положення про експертні ради з відбору книжкової продукції, що пропонується до закупівлі для поповнення бібліотечних фондів.

Як відбувається взаємодія?

Перший етап — створення комісії з проведення конкурсного добору експертів УІК. Вона складається з працівників УІК, членів Наглядової ради Інституту та представників МКІП і галузевих асоціацій. Далі на сайті УІК оприлюднюється оголошення про проведення конкурсу, в якому зазначається вся необхідна інформація.

Другий етап: на підставі отриманих документів кандидатів в експерти комісія Інституту проводить конкурсний добір.

І останній етап: сформований перелік експертів затверджується директором УІК.

Стати експертом можуть літературознавці, літературні критики, книжкові оглядачі, перекладачі, журналісти, працівники підприємств, установ, організацій (зокрема – громадських організацій) у сфері культури, освітяни, науковці, фахівці з питань гендерної рівності, чия публічна активність добре відома в Україні та чия кваліфікація й професійний досвід дозволяють якісно оцінити українську літературу як об'єкт інтелектуального експорту та складову культурної дипломатії.

Для реалізації яких проєктів скликалися експертні ради в 2021 році?

1. Поповнення фондів публічних бібліотек. За результатами конкурсного добору експертів були сформовані три експертні ради, до яких увійшли 62 експерти. Для цього проєкту скликалися відповідно до Положення про експертні ради з відбору книжкової продукції, що пропонується до закупівлі для поповнення бібліотечних фондів, три експертні ради, до яких увійшли 62 експерти за тематичними напрямками:
 - Експертна рада з оцінювання літератури для дітей та юнацтва;
 - Експертна рада з оцінювання літературно-художньої літератури для дорослих;
 - Експертна рада з оцінювання іншої (нехудожньої) літератури для дорослих.
2. Переклад творів української літератури іншими мовами.

СТРАТЕГІЯ УІК

РЕЗЮМЕ

Мета Стратегії — сформовані навички та потреби в читанні як життєвій стратегії громадян, сприяють розвитку людського потенціалу України.

Стратегія буде реалізована у двох напрямках.

Перший — підтримка та розвиток книжкової екосистеми. В результаті реалізації читачі отримають доступ до якісної різножанрової книги, насамперед українськомовної, у різних форматах відповідно до потреб.

Другий — формування навички і потреби в читанні. Діти та дорослі обиратимуть читання як свідому та регулярну практику для дозвілля, навчання та розвитку.

Більше читайте тут

Підтримка бібліотек та книговидання

12

Програма поповнення фондів публічних бібліотек

Четвертий рік поспіль УІК реалізував Програму поповнення фондів публічних бібліотек. Завдяки цьому проєкту українці через книгозбірні у всіх куточках України мають безплатний доступ до якісної, сучасної та актуальної літератури. У 2021 році книжки отримали 616 відібраних бібліотек, перелік яких був сформований на підставі пропозицій структурних підрозділів з питань культури обласних та Київської міської державних адміністрацій.

Усі книжкові видання, які УІК закуповує за державний кошт у межах цієї Програми, проходять багатоетапний і прозорий відбір, про кожен етап якого УІК інформує на своєму офіційному сайті.

У 2021 році УІК отримав 2660 пропозицій книжкової продукції від видавців. Після технічної перевірки всіх заявок на відповідність вимогам Порядку відбору 2384 з них потрапили на розгляд експертних рад. Зокрема, йдеться про такі категорії книжок:

- **1004** — художня література для дорослих;
- **690** — інша (нехудожня) література для дорослих;
- **690** — література для дітей та юнацтва.

Експерти та представники відібраних до участі в Програмі бібліотек оцінили кожне подане найменування. На основі їх оцінок було сформовано рекомендований перелік книжок для закупівлі.

Найбільший відсоток склала література для дітей та юнацтва — 63,7% (439 назв). На другому місці — нехудожня література: 18,8% (130 назв), на третьому — художня література для дорослих — 17,4% (120 найменувань книжок).

Сформований експертами список книжок від 86 видавництв був затверджений МКІП. У цілому УІК придбав **331 077** примірників, **684** назви книжок на суму **48,361** млн грн. Кожна з бібліотек-учасниць Програми отримала відповідно до читацької аудиторії таку кількість книжкової продукції:

- дитяча бібліотека — **439** найменувань;
- бібліотека для дорослих — **245** найменувань;
- комбінована — **684** найменування.

Загальний перелік книжкових видань, закуплених в рамках Програми поповнення бібліотечних фондів у 2021 році, — **тут**.

За всі ж роки існування Програми українські книгозбірні отримали **2 368 107** книжок

Рік	2018	2019	2020	2021	Всього
Бюджет, тис.грн	114,4	85,6	47,378	48,362	295,74
Кількість назв закуплених книжок	741	551	872	684	2 803
Кількість видавництв, у яких закуплено книжки	91	80	79	86	
Кількість закуплених примірників	986 449	669 609	380 972	331 077	2 368 107

Програму адмініструє відділ підтримки бібліотек та книговидання

Підтримка книговидання

Повне зібрання творів Лесі Українки в 14 томах

У 2021 році завершилися підготовка та видання повного академічного зібрання творів Лесі Українки в 14 томах, які тривали протягом двох років. Це **перше нецензуроване академічне видання** творів видатної української письменниці, здійснене за часи незалежності України і видане до її 150-річчя. Роботу з підготування текстів узяв на себе Волинський національний університет імені Лесі Українки. За два роки роботи в цей проект УІК вклав майже 6,25 млн грн, з них у 2021-му — 2,6 млн грн, які пішли на друк 1500 комплектів видання.

Видання було розповсюджено у рамках благодійної акції. Новою Поштою безкоштовно доставлено комплекти до публічних бібліотек.

Відтепер це видання в друкованому вигляді доступне в бібліотеках України, з переліком яких можна ознайомитися **тут: <https://cutt.ly/YF0igAZ>**

Також повне зібрання творів Лесі Українки в 14 томах можна придбати для власної книгозбірні на сайті видавництва “Комора”: **<https://cutt.ly/zF0ivvl>**.

Безплатно переглянути 14-томник в електронному вигляді можна на сайті УІК: **<https://cutt.ly/8F0impo>**.

Підготовка та видання книжкових видань до 30-ї річниці Незалежності України

Також у 2021 році до 30-ї річниці Незалежності України УІК під егідою Міністерства культури та інформаційної політики організував підготовку та видання для нашої країни 106 книжок, які відібрали на мистецькому конкурсі.

У рамках проєкту, на який було виділено **30,5 млн грн**, були надруковані книжки, на такі теми:

- новітня історія України;
- наші перемоги та боротьба за незалежність;
- становлення і розбудова Української держави;
- біографії видатних українців;
- найкрасивіші місця, музейні скарби, спадщина, традиції та мистецтво України;
- українська мова (довідники та поради для вивчення української мови).

З повним переліком книжок, надрукованих у межах проєкту, можна ознайомитися тут: <https://cutt.ly/qFMArja>

Книжки, видані 41 видавництвом, отримали бібліотеки Києва та 26 обласних бібліотек, які розподілили видання по публічним бібліотекам своїх регіонів.

Видання для створення безбар'єрного простору в Україні

В межах реалізації Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні 2021 року **УІК організував підготовку та видання книжки, присвяченій темі інклюзії.**

Видання обиралося в межах мистецького конкурсу з розроблення інформаційної моделі інфопродукту та виготовлення поліграфічної продукції, оголошеного Міністерством культури та інформаційної політики. На конкурс надійшло сім пропозицій. За результатами розгляду Конкурсної комісії МКІП, переможцем став проєкт видавництва «Основи» імені Соломії Павличко авторства Анастасії Степули «Світ без обмежень».

Після обрання переможця УІК провів переговори та уклав з видавництвом «Основи» договір. 16 вересня УІК передав на затвердження МКІП список 20 тисяч шкільних бібліотек, перелік яких був сформований на підставі інформації, отриманої від Інституту модернізації змісту освіти.

Загальний бюджет проєкту склав **1,96 млн грн.**

Основні показники:

Бюджет заходу, млн. грн.	1, 96
Загальний наклад книжкового видання, прим.	20 000
Кількість одержувачів - книжкових підприємств, відповідальних за подальшу передачу видання шкільним бібліотекам	25
Кількість кінцевих одержувачів - шкільних бібліотек	20 000

Міжнародна діяльність

Участь у міжнародних заходах

У 2021 році Український інститут книги взяв участь у двох великих міжнародних подіях: Болонському ярмарку дитячої книги, який відбувався з 14 по 17 червня в Італії, та Франкфуртському книжковому ярмарку, який відбувся 20-24 жовтня в Німеччині. Обидві події з огляду на пандемічну ситуацію відбулися в режимі онлайн.

Болонський ярмарок дитячої літератури (Bologna Children's Book Fair), який є найбільшим у світі, у 2021 році відбувся 58-й раз поспіль.

Під час онлайн-програми ярмарку BolognaBookPlus УІК провів презентацію, в межах якої розповів про Програму підтримки перекладів Translate Ukraine та книжковий ринок України.

Інститут доклад зусиль до того, аби в ярмарку могли взяти участь українські видавці, тож на Bologna Children's Book Fair український книговидавничий ринок представляли 13 видавництв: «Новаторфільм», «Віват», Art Nation, «Навчальна книга – Богдан», «ПЕТ», «Фоліо», «Видавництво Старого Лева», «Чорні Вівці», Yakaboo Publishing, «Елвік», «Ранок», IPIO, Northern Lights.

Учасники ярмарку могли розмістити електронні файли своїх книжок на платформі Global Rights Exchange BCBF (Глобальної біржі прав), що дало змогу бачити їх усім зареєстрованим учасникам на сайті ярмарку. Таким чином, українські видавництва представили на онлайн-ярмарку в Болоньї 241 видання.

Також Український інститут книги долучився до програми ярмарку, яка налічувала понад 250 онлайн-подій із власним заходом. Так, 16 червня відбулась онлайн-презентація Ukrainian book market highlights and UBI programme for foreign publishers (for translation from Ukrainian into foreign languages).

Детальніше про участь України в Болонському ярмарку дитячої літератури можна почитати **тут**.

Франкфуртський книжковий ярмарок (Frankfurter Buchmesse) — традиційний європейський ярмарок книжок, історія якого сягає декількох століть. У 2021 році захід відбувся 73-й раз.

У рамках ярмарку УІК провів дискусію на тему «Українська література як частина європейської цивілізації. Формування зовнішнього канону української літератури та його переклад іноземними мовами». В обговоренні взяли участь провідні літературознавці та україністи, зокрема, Григорій Грабович, Оксана Пахльовська, Тамара Гундорова, Олена Галета, Василь Махно.

Запис дискусії можна подивитися **тут**.

Традиційно до Франкфуртського книжкового ярмарку Український інститут книги створив каталог прав **New Books from Ukraine**.

Крім участі в міжнародних книжкових ярмарках, у 2021 році УІК став одним з організаторів першої церемонії премії Drahomán Prize та підписав меморандум про співпрацю між УІК та Державним Центром Перекладів Азербайджану.

Програма підтримки перекладів

Програма підтримки перекладів **Translate Ukraine** — проєкт, основною метою якого є збільшення видимості України та української літератури в міжнародному культурному просторі, який не має аналогів у нашій країні.

Як показала позитивна динаміка другого року існування Програми, іноземні видавництва зацікавлені в українських авторах. У 2021 році УІК отримав 122 заявки від видавництв з різних країн світу щодо участі в Програмі, що **на 45 % більше, ніж у 2020 році**.

Після кількох етапів відбору в рамках Програми підтримки перекладів вийшли **63** видання творів українських авторів за кордоном, що на 11 більше, ніж у 2020 році. Книжки були видані в **24** країнах, що охопили чотири континенти, та перекладені на **21** мову світу.

Країни світу, де вийшли переклади:

Мови, на які були перекладені твори:

На популяризацію української літератури за кордоном шляхом співфінансування перекладів було виділено майже **184 тисячі євро**, що дозволило надрукувати книжки загальним накладом понад **66,5 тисяч примірників** (на 45% більше, ніж у 2020 році).

Найбільше перекладів вийшло в Європі — Болгарії (11), Німеччині (9) та Польщі (8). Водночас, минулого року з українською літературою мали можливість познайомитися ближче в Лівані та Азербайджані, де вийшли переклади творів Лесі Українки, у Єгипті, де вийшла книжка Володимира Самойленка "Час розкиданого каміння", і в Індонезії, де з'явився переклад дитячої книжки авторства Анни Гутніченко "Незвичайні професії".

Найчастіше минулого року перекладали твори Григорія Сковороди, Юрія Винничука, Андрія Кокотюхи, Софії Андрухович, а також Романи Романишин та Андрія Лесіва.

Автори, які мають найбільше перекладів у 2021 році:

4
**Сковорода
Григорій**
Болгарія (2)
Македонія
Німеччина

4
**Винничук
Юрій**
Болгарія
Польща
Нідерланди
Ізраїль

4
**Кокотюха
Андрій**
Болгарія (4)

4
**Романишин
Романа та
Лесів Андрій**
Литва (2)
Італія
США

3
**Андрухович
Софія**
Греція
Македонія
Хорватія

Більше про результати Програми підтримки перекладів у 2021 році [тут](#).

Дослідження

22

Українська видавнича галузь: результати дослідження 2020

Протягом лютого-жовтня 2021 року Український інститут книги провів перше в Україні незалежне дослідження видавничого ринку, здійснене із залученням зовнішньої експертизи.

У межах дослідження, профінансованого Британською Радою в Україні, було проведено понад 100 годин очних та дистанційних інтерв'ю з видавцями, продавцями, бібліотекарями, працівниками фестивалів, представниками культурних та галузевих установ, а також іншими зацікавленими сторонами.

Відповідно до результатів дослідження видавничого ринку:

— **в Україні бракує надійних статистичних даних про ринок книговидавництва.** Такі показники вкрай необхідні для розробки нових та вданих стратегічних програм видавців. Проте певний позитивний рух у цьому напрямку все ж присутній. Відділом стратегічної роботи та аналітики Українського інституту книги (УІК) проведені кількісні дослідження книжкового ринку і звичок читачів, що полегшує роботу видавців та дає розуміння у якому векторі краще розвиватись.

— **існують прогалини у професійних навичках представників галузі.** Зокрема, болючою проблемою є відсутність розуміння механізмів продажу та просування прав за кордон, а також брак редакторів та перекладачів.

— **якісний дизайн, висококласні ілюстрації та передові технології друку в Україні** дають суттєве підґрунтя для міжнародної співпраці.

— **літературні фестивалі, авторські заходи, книжкові ярмарки** продовжують відігравати важливу роль у популяризації української літератури в Україні та світі. Такі заходи – важлива платформа для представлення та продажу книжкової продукції, яку відвідує значна кількість письменників, поетів, філософів, дизайнерів, ілюстраторів, експертів видавничої справи та усіх, хто просто любить книжки.

— **довгостроковий вплив пандемії** оцінити повною мірою немає можливості, проте більшість працівників видавничої сфери налаштовані оптимістично.

Повні результати дослідження [тут](#).

Путівник по українському книжковому ринку – помічник у закордонній активності видавців України

У 2021 році УІК разом з Livres Canada Books та за фінансової підтримки Посольства Канади в Україні видали дослідження-путівник **“Український книжковий ринок: перспективи та можливості”**. Цей гайд допоможе українським видавцям презентувати себе на міжнародному ринку, а також забезпечить іноземним видавцям деталізовану інформацію **про український книжковий ринок**.

Окрім загального огляду українського книжкового ринку, в ньому розповідається про:

- читацькі звички українців;
- розповсюджені формати книжок та їхні ціни;
- канали продажів;
- продаж авторських прав на українські книжки;
- переклади та дистрибуцію іноземної літератури;
- книжкові події.

16 вересня 2021 року канадський видавець, засновник і виконавчий директор видавничого дому Mosaic Press Говард Астер, директорка департаменту міжнародної співпраці видавництва "Ранок" Катерина Натідзе та представниця УІК Ірина Белкіна представили маркет-гайд “Український книжковий ринок: перспективи та можливості” українським видавцям на BookForum.

Ознайомитися зі змістом путівника можна французькою й англійською мовами **тут**.

Огляд продажів прав на переклади українських книжок за кордон за період 2013 – 2020 роки

У 2021 році Український інститут книги здійснив короткий огляд продажів прав за кордон за період 2013–2020 роки задля вдосконалення наступних програм Інституту, а також інших програм, націлених на посилення видимості України у світі. Це може бути корисним для всіх партнерів УІК, а також усіх компаній та ініціативних груп, що спільно з нами працюють на зміцнення бренду України за кордоном.

Відповідно до результатів огляду продажів прав на переклади українських книжок за кордон, з 2014 до 2018 року спостерігалось стабільне зростання зацікавлення українською літературою у світі. Цьому могли посприяти кілька факторів, зокрема:

- зростання попиту на український продукт на внутрішньому ринку і тренд підтримки власного виробника на тлі політичних подій 2014-го року;
- зростання видимості України в інформаційному просторі, чому сприяли революція, анексія АР Крим, війна на Сході України, серіал НВО «Чорнобиль»;
- формування українського книжкового ринку як самостійного у відносинах щодо купівлі і продажу прав;
- разом із національною зросла і міжнародна активність видавців, зокрема щодо представлення української літератури і книги на престижних міжнародних ярмарках (зокрема й завдяки регулярній організації участі України з національними стендами Українським інститутом книги).

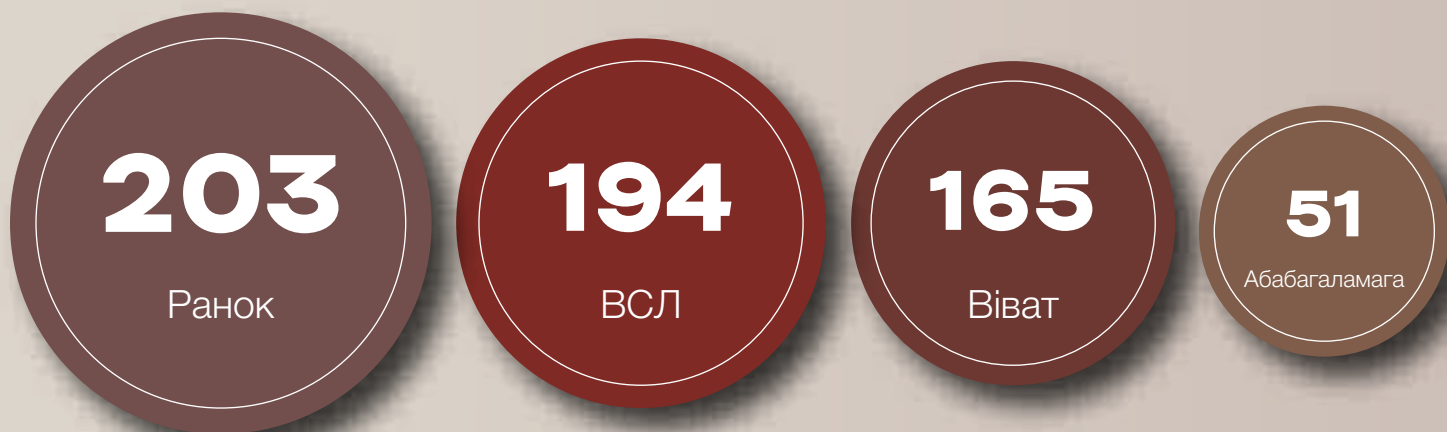
Водночас, у 2019 році кількість публікацій українських творів за кордоном скоротилася на 30 %, що може бути пов'язане із зосередженням українських видавців на внутрішньому ринку.

Серед найактивніших покупців українських книжок за період 2013-2021 років — Болгарія (143 назви), Китай (98 назв), В'єтнам (61 назва), Польща (47 назв), Словаччина (41 назва), США та Чехія (по 30 назв). За цей час у світі було видано **понад 830 перекладів з української**.

Серед публікацій переважає дитяча література, хоча з 2014-го року почала стрімко зростати популярність художніх та нехудожніх видань на політичну та історичну тематику. Азійські ринки, насамперед Китай і В'єтнам, цікавляться виключно книжковою продукцією для молодшої аудиторії. Така ситуація спричинена зокрема й браком перекладачів.

Найпопулярнішими авторами, книги яких були перекладені в 2013–2020 рр. за кордоном, були Романа Романишин та Андрій Лесів (79 перекладів), Сергій Жадан (45 перекладів), Оксана Була (33 переклади) та Катерина Міхаліцина (28 перекладів).

Найактивніші українські видавництва, які продають права за кордон:

Переглянути та завантажити огляд можна на сайті Інституту

Відеопітчінг

Цього ж року УІК організував та провів професійну програму для агентів книжкової екосистеми «Книжковий клуб: видавці» під назвою «Україна-Канада: букпітчінг через океан», в якій взяло участь **20 видавців з Канади та України**.

Метою заходу було формування в українських видавців компетенцій для представлення книжкової продукції на міжнародній арені та розширення контактів із світовою видавничою спільнотою.

В рамках проекту УІК провів офлайн-подію на фестивалі BookForum за участі канадського видавця Говарда Астера (видавничий дім Mosaic Press) і представника українського видавничого ринку Катерини Натідзе (видавництво «Ранок»). Також відбувся тренінг від експертів галузі з Канади (Кетрін Мітчелл) та України (Олександра Кочубей) зі створення книжкових анотацій та розвитку навичок пітчінгу книжкової продукції.

Окремо в рамках програми **УІК створив 11 відеороликів** пітчінгів книжкової продукції українських видавців англійською мовою та організував ділові зустрічі видавців з України та Канади, які пройшли онлайн на платформі b2b2go. Ці заходи організовані з метою купівлі-продажу прав на книжкові твори.

Україна ~ Канада
букпітчінг через океан

Canada

УКРАЇНСЬКИЙ
ІНСТИТУТ
ЛІТЕРАТУРИ

26

Промоція читання

27

#Живі Письменники

В 2021 році проєкт #Живі письменники потроївся у своїх можливостях. Завдяки роботі команди УІК та численних партнерів було розроблено унікальні рекомендаційні матеріали для дошкільнят і школярів, створено каталог сучасних авторів дитліту. Також у проєкту з'явився особливий дизайн та сайт з 10 000 унікальних відвідувачів.

Спільно з громадською організацією «Смарт освіта» та проєктом підтримки дитячого читання «BaraBooka» було створено рекомендаційні матеріали, до яких увійшли 50 нових видань (від квітня 2020 до жовтня 2021 року). Цей посібник розроблено для дітей від 6 до 14 років. До кожної книжки є поради від психологині Світлани Ройз та пропозиції щодо взаємодії з творами від експерток — фахівчинь із дитячого та підліткового читання. Наприкінці посібника є додаткові поради від учительок-практиків про організацію читання.

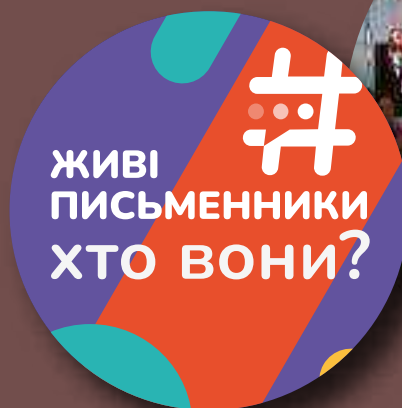
Спільно з всеукраїнським науково-методичним журналом було розроблено рекомендаційні матеріали для читання «#Живі письменники: дошкілля». До рекомендаційних матеріалів увійшло 10 книг, кожна з яких містить 6 рубрик з педагогічними інструментами, коментарями психолога та методиста, рекомендаціями щодо освітнього простору і сімейних ігор.

До каталогу «Живі Письменники: Хто вони?» увійшли **82 сучасні автори дитліту**. Він є джерелом інформації про українську літературну сучасність, а також інструментом для співпраці з дитячими авторами.

Проєкт «#ЖивіПисьменники» втілюється в життя з 2019 року. І тільки за 2021 рік в межах цього проєкту українці познайомилися зі **133** живими, сучасними, цікавими письменниками. Ми для цього створили два посібники, розробили лендинг і каталог, аби батьки, бібліотекарі й освітяни могли наповнити дозвілля дітей актуальними творами сучасної української літератури.

За роки втілення проєкту #ЖивіПисьменники стали справжнім брендом — інформаційна кампанія охопила **2 700 000 осіб**.

Детальніше про проєкт **тут**.

365 казок на ніч

Другий рік поспіль **УІК** і **MEGOGO Audio** розвивають формат аудіоказок для наймолодших читачів. Дорослі мають можливість не лише послухати казку разом, але й завдяки методичним матеріалам легко прищепити своїй дитині звичку вдумливого читання.

Другий сезон акції «365 казок на ніч» у 2021 році представлений трьома тематичними блоками: «Природа», «Знання» та «Супергерої» — це 60 анімаційних роликів з яскравими ілюстраціями до аудіоказок, начитаних професійними дикторами. У цьому сезоні до участі в акції були залучені 33 сучасні українські письменники, серед яких Ольга Купріян, Катерина Єгорушкіна, Галина Ткачук, Зірка Мензатюк, Євгенія Завалій та інші казкарі дитліту.

Усього казки трьох нових циклів прослухали **576 957** разів.

Прослухати усі казки можна **тут**.

Drahomán Prize

У 2021 році відбулася перша церемонія вручення перекладацької премії Drahomán Prize, яку спільно заснували Український ПЕН, Український інститут книги та Український інститут. Вона має високу дипломатичну та культурну місію: підтримати і відзначити сподвижницьку роботу перекладачів з української на мови світу, які відкривають українську літературу (а отже, й образ України) для іноземного читача та міжнародного видавничого ринку. На здобуття першої відзнаки претендували **27 номінантів із 14 країн, що переклали українські книжки на 12 мов світу**. Першою лауреаткою Drahomán Prize стала Клаудія Дате за переклади німецькою книг Сергія Жадана «Антенa» та Олексія Чупи «Казки мого бомбосховища».

Перша церемонія Drahomán Prize відбулась у Київському академічному драматичному театрі на Подолі. Наживо та онлайн до урочистостей долучилися перекладачі-фіналісти премії, відомі українські письменники, міністр культури та інформаційної політики, представники інституцій-співзасновників премії, посольств та культурних центрів Німеччини, Польщі, Чехії. Спеціально для церемонії УІК спільно з командою ГОГОЛЬFEST і Лабораторією цифрових рішень підготував театралізовані читання творів-перекладів фіналісток премії. Особливою подією став виступ гурту «Лінія Маннергейма» з ексклюзивним виконанням українських композицій німецькою мовою. Онлайн-трансляція церемонії зібрала 4 700 глядачів з різних країн світу.

Цього ж року стартував другий цикл премії Drahomán Prize — у довгий список увійшли **20 перекладачів**.

30

Церемонію премії Drahomán Prize можна переглянути **тут**.

Мандрівний фестиваль «Подорож із Лесею до моря»

Те, що творчість Лесі Українки досі актуальна та резонує сучасному поколінню, УІК довів у межах Мандрівного літературно-мистецького фестивалю «Подорож із Лесею до моря».

Постать Лесі Українки та її творчість набула нового прочитання за допомогою **театрального перформансу «Я – ЛЕСЯ»** від луцького театру «ГаРмИдЕр». Це рефлексія 17-річних акторок, які прочитали першу поетичну збірку Лесі Українки «Подорож до моря», написану в тому самому віці.

Відео переглянули понад **5 тис. разів**.

Цей перформанс буде цікавим для застосування на уроках літератури, бо містить, зокрема, інструменти й підказки, як поставити таку виставу самостійно.

Переглянути перфоманс можна **тут**.

30 знакових книжок нашої Незалежності

До 30-ї річниці Незалежності України УІК поставив амбітну мету — провести **всенародне голосування** та визначити 30 знакових книжок нашої країни. Сумарна кількість людей, які проголосували — **понад 33 тисячі осіб**, які залишили понад 267 тисяч голосів.

Найбільш знаковими книжками, на думку українців, стали:

- «Справа Василя Стуса», Вахтанг Кіпіані, 9535 голосів
- «Триста поезій», Ліна Костенко, 8233 голосів
- «Записки українського самашедшого», Ліна Костенко, 8086 голосів

У медіа акція привернула увагу понад 9,5 млн осіб та понад 16,5 млн — у соціальних мережах.

Більше інформації про проєкт **тут**.

Національний тиждень читання та Книжкова виставка у Верховній Раді України

УІК ініціював свято читання і всенародного єднання довкола літератури, щоб залучити до читання аудиторію, яка читає мало, та промотувати нові навички змістовного дозвілля. Видавництва, книгарні та бібліотеки влаштовували активності для своїх читачів. Жителі України ділилися своїми улюбленими книжками.

До Національного тижня читання приєдналася й Перша леді Олена Зеленська.

Акція набула популярності і досягла охоплення понад **1,5 млн осіб** в медіа та понад **2 млн** в соціальних мережах.

У межах Національного тижня також відбулась книжкова виставка у Верховній Раді. У ній взяли участь **32 видавництва**, які представили **близько 500 видань**. Попри те, що безпосередньо виставку переглянули близько 1 тис. відвідувачів ВР, вона зібрала значне медійне охоплення майже 2,5 млн переглядів.

Виставка відзначила наймасштабніші здобутки книжкової галузі за історію Незалежності, продемонструвала роботу видавництв, книжкові новинки і стала платформою для діалогу із законотворцями та місцем для нетворкінгу.

Участь у фестивалях і книжкових ярмарках

Книжковий Арсенал

26 - 30 травня, Київ

38 500
відвідувачів

Коло Вінценза

25 - 28 червня смт. Верховина

2 500
відвідувачів

Етніка

20 - 21 серпня, Київ

10 000
відвідувачів

3 країни в Україні

понад
40 000
відвідувачів

2 липня - 15 серпня
Слов'янськ, Краматорськ, Бахмут,
Дружківка, Добропілля, Мирноград,
Станиця Луганська, Старобільськ,
Щастя, Херсон, Маріуполь

BookForum

15-19 вересня, Львів

35 000
відвідувачів

Book Space

3-5 вересня, Дніпро

25 000
відвідувачів

Цифрова трансформація

35

Українська цифрова бібліотека

УЦБ містить 213 електронних книжок українських видавців, що були виготовлені за кошти держави або передані безплатно правовласниками.

Проект розв'язує проблему завеликої «відстані» між читачем та книжкою: замало книгарень, брак новинок в бібліотеках, постійне здорожчання книжок. Тож мобільний застосунок на смартфоні наблизить книжку до читача, а захищений формат та справедлива оплата сучасного контенту зацікавить видавців.

Мобільний додаток орієнтований на сучасні книжки, що читають скрізь, де є інтернет: в містах і селах України, на окупованих землях, за кордоном. Його користувачі — здебільшого підлітки та дорослі, зацікавлені в читанні для задоволення та самовдосконалення. Доступ до книжок, розміщених у додатку, допоможе забезпечити цифрову рівність різних соціальних груп та зміцнити практику читання всупереч тиску цифрових розваг і соціальних медіа.

У планах проекту досягти таких кількісних показників: **до 500 тис. користувачів застосунку, 8-10 прочитаних книжок щороку.**

Книжки на ринку

Електронний каталог «Книжки на ринку» був розроблений в УІК у 2020 році, а з 2021 року цей інформаційний ресурс був введений в експлуатацію.

Проект покликаний розв'язати проблему браку інформації (назви, ціни, обсяги на складах) про представлені на ринку книжки для забезпечення потреб бібліотек (закупівлі), галузі (книготорговці), держави (жанрово-тематичні ніші).

Цей інформаційний портал з можливостями адміністрування видавцями буде інтегрований з Prozorro Market. Він забезпечить бібліотечні закупівлі та видавничу галузь належним інструментом. Орієнтований на бібліотеки, підприємства книжкової торгівлі (книгарні та інтернет) та видавців.

Кількісні показники: **2 тисячі** публічних бібліотек, **200** книготорговельних підприємств, **600** видавців, **5200** назв книжкових видань для всіх вікових категорій.

Значущість і вплив: важливо допомогти українським видавцям в поширенні книжок через бібліотечні закупівлі та розвиток каналів дистрибуції, насамперед регіональним, позитивно вплинути на закупаюваний через місцеві бюджети книжковий асортимент.

У 2021 році проведена інтеграція каталогу з системою закупівель «Prozorro Market», що спростило проведення закупівель місцевими бібліотеками.

Фінансовий звіт

Напрямок використання коштів	Використано коштів (тис. грн)	
	2020	2021
Забезпечення діяльності Українського інституту книги	16 850,2	19 235,1
Реалізація програм популяризації читання, української літератури в Україні та за кордоном	2 455,6	5 570,7
Виконання завдань (проектів) з Інформатизації, зокрема створення Української цифрової бібліотеки	364,0	1157,9
Придбання книжкової продукції для поповнення бібліотечних фондів	47 378,0	48 361,6
Підготовка до видання повного академічного зібрання творів Лесі Українки у 14 томах	3 645,3	2 600,0
Реалізація програми підтримки перекладів творів української літератури іншими мовами	4 679,8	5 749,4
Підготовка та видання творів української літератури, в тому числі книжкових видань на виконання актів Верховної ради України, Президента України та Кабінету Міністрів України		32 506,4
Погашення кредиторської заборгованості	0,8	
Надання грантів інституційної підтримки	81 155,1	
Всього	156 528,8	115 181,1

Публічні закупівлі	2019	2020	2021
Всього договорів	268	219	416
Відкритих торгів (тис.грн)	91 943,0	63 681,2	90 485,1
Сума економії (тис.грн)	107,5	1 802,5	1 676,0

ПЛАНИ - 2022

скасовано через повномасштабне вторгнення
російської армії в Україну